

науково-методичний журнал

Педагогічний вісник ПОДІЛЛЯ

3(2022)



Вироби учнів Городоцького ліцею №4.
Вчителька трудового навчання
(технологій) Крімер Валентина Василівна

У цьому випуску «Педагогічного вісника Поділля» ідеться про освітньо-методичні новації викладання трудового навчання (технологій) в закладах загальної середньої освіти Хмельниччини, висвітлено досвід учителів трудового навчання (технологій) області.

Спільна праця, конкретні результати



У липні 2022 року підписано угоду між Городоцьким міським головою Неонілою Андрійчук, директором ліцею №4 Оксаною Дроник та керівником ГО «Освіта для успіху» Іваном Савицьким про створення швейного коворкінгу на базі ліцею №4. Проєкт реалізується за підтримки Ради Європи.

Ліцей отримав сучасне швейне обладнання.

Активною учасницею коворкінгу стала Наталія Васильєва, яка переїхала в Городок з Нової Каховки. Пані Наталія проводить майстер-класи для дітей і дорослих.

Підприємство «Городок-меблі» передало залишки меблевих тканин, з яких учасники коворкінгу виготовляють ігрові килимки, екосумки, оздоблені машинною вишивкою з патріотичною тематикою. Велика частина виробів реалізується на ярмарках та благодійних аукціонах, а зароблені кошти діти передають на потреби ЗСУ.

Організовує роботу дітей і дорослих у швейному коворкінгу вчителька трудового навчання (технологій), вчителька вищої кваліфікаційної категорії Крімер Валентина Василівна.

* * *

У Крупецькому ліцеї Шепетівського району за сприяння ГО «Освіта для успіху» облаштований кулінарний коворкінг. Для оновлення майстерні закуплено сучасне обладнання, кухонне і столове приладдя. Керівниця коворкінгу – Світлана Гарбарук, учителька трудового навчання і технологій ліцею.



Учнями 5-10 класів втілено проєкти "Солодкий подарунок", "Прикраса для кондитерських виробів", "Булочки для бургерів", "Корисний перекус", "Смак енергії".

Група учнів 8-9 класів разом з учителькою історії Валентиною Іванюк зібрали старовинні місцеві рецепти і згодом презентували збірку "Магія Крупецького хліба". Рецепти апробуються у майстер-класах ліцею.



Педагогічний вісник ПОДІЛЛЯ

3(2022)

Засновник:
Хмельницький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

Голова редакційної колегії
ОЧЕРЕТЯНКО В.І.,
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник

Редакційна колегія:

Білошицький С.В., доктор політичних наук, доцент
Блажевич Ю.І., кандидат історичних наук, доцент
Вашеняк І.Б., кандидат історичних наук, доцент
Галус О.М., доктор педагогічних наук, професор
Гіджеліцький І.К., перший проректор Хмельницького ОІППО
Гільберг Т.Г., кандидат географічних наук, доцент
Гладуняк І.В., кандидат юридичних наук
Гулеватий А.А., кандидат психологічних наук, доцент
Гуменюк В.В., кандидат педагогічних наук, доцент
Ковальська О.П., кандидат педагогічних наук
Маркова С.В., доктор історичних наук, доцент
Омельчук О.М., доктор юридичних наук, професор
Потапчук С.М., доктор психологічних наук, професор
Пулатова Л.Й., кандидат філологічних наук
Соболик Т.А., президент Асоціації керівників інноваційних закладів освіти
Соловей М.В., кандидат педагогічних наук, доцент

Педагогічний вісник Поділля. ХОІППО. №3 (2022).
69 с.

Керівник тематичного номера:
Ніна ПАВИЧ

Адреса: **м.Хмельницький,**
вул.Проскурівського підпілля, 139, ХОІППО

Е-mail: **majbuttya@gmail.com**

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації:
Серія ХМ № 880/367Р від 28.02.2019 р.

Думка редакції не завжди збігається з думкою авторів журналу.
За достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв
та інших відомостей відповідають автори публікацій.

Редакція залишає за собою право
редагувати та скорочувати текст

У номері:

Наука – практики

І.Андрощук Мотивація навчальної діяльності учнів як педагогічна проблема.....	2
І.Андрощук, І.Рожкова. Технологія розроблення інтерактивних завдань для контролю навчальних досягнень учнів з використанням електронного конструктора LearningApps.....	4
І.Андрощук, Л.Харевич. Розвиток творчих здібностей учнів.....	9
Л.Корницька, Д.Пекарська. Колористичні можливості сучасних технік декоративного живописного письма.....	11
О.Лівшун, М.Ковальчук. Вишивка по деревині як засіб розвитку творчого потенціалу та української ідентичності учнів.....	16
Б.Крулик, К.Рябець. Історія та передумови розвитку традицій в'язання... О.Самборська, Т.Вандоляк. Декоративне панно "Серпанковий цвіт" за мотивами творів Катерини Білокур: теоретичні та практичні аспекти...	18
В.Хренова, Д.Тарасюк. Колажування як один із засобів формування загальнокультурної грамотності та розвитку здобувачів освіти.....	26

Інформаційно-комунікаційні технології

Л.Козубай. Адаптація освітнього процесу під час дистанційного та змішаного навчання.....	29
--	----

Технологічні картки

Г.Когут. Народна іграшка – лялька-мотанка. Технологія виготовлення.....	32
С.Фомович. Новорічні прикраси своїми руками.....	35

Пошуки, інновації

Н.Павич. НУШ: нові горизонти освіти.....	38
В.Малієнко. Міжпредметна інтеграція на уроках у контексті патріотично-культурного виховання.....	40
С.Штельмах. Сім'я і школа: два крила.....	44
Н.Шмалюк. Берегиня роду, українського народу.....	46
О.Танавська. Побачити, відчуті і творити прекрасне.....	48
Т.Середюк. Відлуння незабутнього конкурсу.....	53

На допомогу ЗСУ

С.Рачкова. Разом – до перемоги.....	60
С.Скорик. Біда нас згуртувала.....	61

До практичної скарбниці

Н.Драпата. Нестандартні завдання – ключ до пізнання.....	62
М.Муляр. Як розвивати ерудицію, творчість, кмітливість.....	68



Вікторія ХРЕНОВА,
доцент, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри технологічної
та професійної освіти і декоративного
мистецтва Хмельницького національного
університету



Діана ТАРАСЮК,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти Хмельницького
національного університету

Колажування як один із засобів формування загальнокультурної грамотності та розвитку здобувачів освіти

На сучасному етапі розвитку суспільства молода людина стикається з різноманітними чинниками, що негативно впливають на формування особистості. Суспільство, де етично-моральні норми, цінності втратили своє значення, а на перший план виступають псевдо норми, потребує особливого засобу формування свідомості у молодого покоління. Саме багатогранність мистецтва, невичерпність його можливостей відкриває новий шлях до генерації гармонійної особистості. Розкриття внутрішнього світу людини через її творчість виступає основним пріоритетом, ціллю, метою життя багатьох людей.

Саме тому таким актуальним питанням у Новій українській школі є формування загальнокультурної грамотності – здатності розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Разом з цим, сформованість такої компетентності передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших [1]. Одним із засобів розкриття і розвитку природних здібностей, формування мистецьких смаків та здатності до творчого вираження особистості є колажування.

Колаж (фр. collage – «наклеювання») – технічний прийом в образотворчому мистецтві, що полягає у наклеюванні на будь-яку основу відмінного від неї матеріалу у вигляді абстрактної, асоціативної або сюжетної композиції; твори, виконані у такий спосіб [2]. Народження колажу пов'язують з такою авангардною течією в образотворчому мистецтві, як кубізм. Художники-кубісти розкладали предмети на геометричні фігури і конструювали картини, використовуючи в якості елементів композиції прості геометричні форми. Зображення, створене таким способом, представляло собою свого роду мозаїку елементів – символ. Кубісти прагнули відтворити в своїх роботах дух нового часу. Прикметами цивілізації – обривками газет, етикетками, буквами вивісок – вони доповнювали картини. Ось такі

вкраплення чужого матеріалу можна вважати початком колажної техніки.

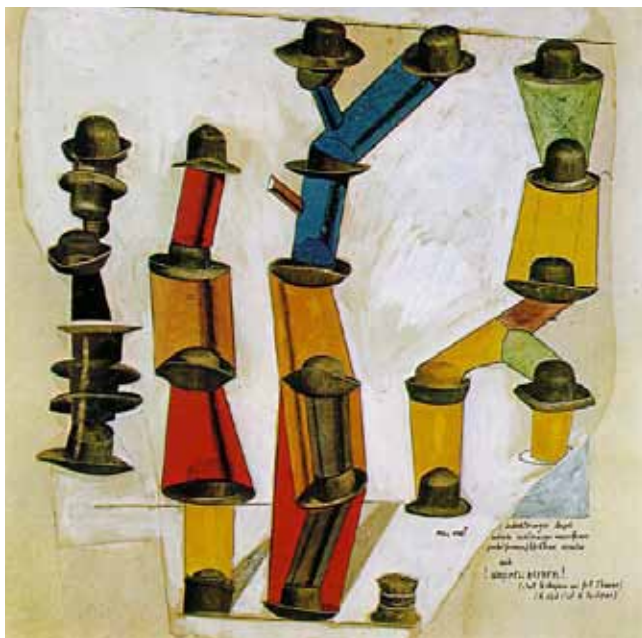
Біограф Гастон Діль дотримується думки, що колаж винайшов Пабло Пікассо в 1912 році у картині «Натюрморт з плетеним стільцем». Тоді це було щось абсолютно нове у мистецтві, тож колажем захопилися італійські футуристи, дадаїсти та сюрреалісти. І почалися експерименти. Пікассо вважав, що різні матеріали підсилюють можливості візуального вираження ідей [3]. Проте мета колажу не настільки проста, як може здаватися. Автор постає не лише як художник, але і як філософ. Колажисти створюють відірвану від реальності систему, коли звичні предмети з'являються у незвичних умовах. Це суб'єктивне конструювання реальності. Для кубістів колаж був способом організувати простір, зруйнувати традиційне сприйняття і стерти обмеження.



Пікассо казав, що бере для своїх картин ті речі, які йому подобаються і не важливо, що вважають самі речі, вони мусять змиритися з новим для себе становищем. Адже це створення художнього світу, який не залежить від ролі речей у нашому.

У своїх композиціях Пікассо використовував фрагменти шпалер, плакатів, обривки газетного паперу, пісок, дрiт. Так майстер переносив саму реальність в контекст картини, руйнуючи стереотипи уявлень про живопис. Колаж був покликаний перебудувати мислення людини, змусити її побачити, що світ непередбачуваний і мінливий, а властивості речей непостійні. Дійсність в композиціях Пікассо створюється, а не відбивається, конструюється з волі художника, а не копіюється. Слідом за ним ціле покоління художників – футуристів, сюрреалістів, представників інших течій пережило захоплення цим видом художньої творчості. Кожен елемент колажної композиції витягується з властивого йому контексту і включається в чужорідне оточення, таким чином знаходячи абсолютно нового значення. Саме ця трансформація матеріалу, порушення традиційних зв'язків, незвична роль звичних речей приваблювала художників [4].

Дадаїсти поглянули на колаж зовсім інакше. Із засобу конструювання він став синонімом хаосу і страхітливої непевності. Наприклад, у колажі Макса Ернста «Людину створює капелюх» автор насміхається над глядачем. Адже людей на картині немає, лише безліч циліндрів. Тут головні не капелюхи, а порожнеча, що контрастує з яскравим поєднанням барв.



Головна мета таких творів: викликати стан емоційного афекту, показати хаотичність внутрішнього і зовнішнього світу, відмовитися від логічного обдумування. Впродовж років у техніці колажу не відбулося разючих змін, проте вона захопила не лише живопис. Наприклад, режисер Сергій Параджанов вигадав техніку кіноколажу і використовував її у своїх фільмах, також розвиваються фотоколаж та комп'ютерний колаж.

Як можна зрозуміти зі сказаного, колаж застосовується головним чином для більшої емоційної гостроти фактури творів, зокрема й шляхом несподіваного поєднання різних матеріалів. Колажування стало своєрідною точкою відліку для народження низки нових видів художньої творчості: фотомонтаж, асамбляж, мистецтво об'єкта. У колажі,

як і у всьому сучасному мистецтві, головна увага приділяється малюнку та фактурі матеріалу. Він використовується головним чином для отримання ефекту несподіванки від поєднання різних матеріалів, а також для емоційної насиченості та гостроти твору.

При роботі у цій техніці можливе використання й трансформації паперу: згинання, згортання, змінання, скручування та інші. Деталі роботи можуть по-різному розташовуватися та закріплюватися на площині: «внахлест» і роздільно; виходячі за краї основи; хаотично й структуровано; плавно перетікаючи з одного в інше або ж розірвано, окремо: доповнюючи або протиставляючи елементи один одному й так далі – усіх варіантів не перелічити. Крім цього, в колаж можна додавати малюнки, написи, тощо [5].

Серед видів колажу виділяють такі:

1) декупаж – прийом декоративного оформлення, суть якого полягає у покритті предмета шматочками паперу з малюнком або орнаментом та нанесенні лаку. За допомогою декупажу можна стильно прикрасити предмети інтер'єру;

2) асамбляж – об'ємна композиція з неоднорідних предметів, що використовує об'ємні деталі або цілі предмети аплікативно. Допускає живописні доповнення фарбами, а також металом, деревом, тканиною та іншими структурами. Можна визначити асамбляж як колаж у тривимірному просторі;

3) аплікація –техніка, особливість якої полягає у накладанні, наклеюванні, нашиванні на основний фон окремо вирізаних частин будь-якого малюнка: мотивів із тканини, шкіри, паперу або інших матеріалів;

4) кіноколаж – поєднання в одному кінофільмі фрагментів ігрового, документального та мультиплікаційного кіно;

5) монтаж або комп'ютерний колаж – створення нової фотокартинки або зображення шляхом «з'єднання» кількох знімків, які іноді не мають прямого відношення один до одного [6].

Отже, техніка виконання колажів дуже різноманітна: традиційна аплікація, мозаїка, змішана техніка. У техніці колажу працюють і сучасні художники. Оформлення журналів, рекламних проспектів, підготовка ескізів для кінофільмів – це неповний перелік напрямів, де колаж використовують із найбільшим ефектом. Слід зазначити, що колажування є хобі видатних особистостей, навіть монарших осіб, наприклад, Королева



Данії Маргрете II захоплюються цим творчим напрямком. Її Величність королева Маргрете II протягом багатьох років займалася художнім оформленням творчості великого датського казкаря Ганса Християна Андерсена. Для створення оригінальних композицій королева Маргрете II використовує вирізки зі звичайних журналів і художніх каталогів [4].

Колажування, як і будь-яка візуальна техніка, дозволяє розкрити потенційні можливості особистості, передбачає велику міру свободи, спирається на позитивні емоційні переживання, пов'язані з процесом творчості. Крім того, при виготовленні колажу не виникає напруги, пов'язаної з відсутністю в учасників художніх здібностей. Ця техніка є однією з найвільніших, такою, яка практично не має обмежень. Вона дозволяє створювати листівки, панно, газети, картини для інтер'єру та багато іншого. Водночас вона формує здатність помічати красу матеріалів, які не є художніми та самостійно використовувати їх у творчості. У такий спосіб колажування дозволяє кожному отримати успішний результат.

Сьогодні техніка стає дуже популярною, це своєрідний тренажер, необхідний для розвитку почуття свободи у процесі пошуку варіантів створюваних образів, розвитку мислення, пошуку нестандартних рішень, несподіваних смислових та візуальних асоціацій, розвитку конструкторських організаторських навичок, дрібної моторики руки, уяви, фантазії. Колаж стимулює вміння думати. У процесі роботи над колажем простежуються методи формування розумових процесів аналізу, синтезу, порівняння, класифікації, встановлення причинно-наслідкових зв'язків і відносин.

Техніка колажування має широкий аспект застосування і дозволяє вирішувати значне коло завдань, а саме: отримати гарний результат і сформувані позитивну установку на подальшу творчу діяльність; висловити своє ставлення до заданої теми, свої думки, погляди, своє розуміння теми; розвинути художні здібності та підвищити самооцінку.

Колажування як метод навчання здатний реалізовувати такі найважливіші педагогічні функції:

- 1) розвиток естетичного смаку та художньої уяви;
- 2) розвиток конструкторського мислення;
- 3) формування вміння створювати гарні та естетично грамотні композиції;
- 4) формування колористичного сприйняття;
- 5) розвиток творчих здібностей;
- 6) формування вміння обробляти та подавати інформацію у стислому та лаконічному вигляді;
- 7) формування вміння передбачати кінцевий результат та оцінювати результати роботи над завданням.

Людина інтелектуально розвивається і працює більш продуктивно лише у тій сфері діяльності, яка приносить їй моральне задоволення. Саме тому такий нетрадиційний підхід до виконання зображення як колажування, дає поштовх розвитку дитячого інтелекту, підштовхує творчу активність учнів, учить нестандартно мислити. Завдяки специфіці техніки, у здобувачів з'являється можливість художньо використовувати додаткові матеріали. Виникають нові ідеї, пов'язані з комбінаціями різних матеріалів, дитина починає експериментувати, творити.

Успіх навчання та розвитку засобами колажування багато в чому залежить і від того, які методи і прийоми використовує педагог, щоб донести до учнів певний зміст, сформувати знання, вміння, навички. Учням необхідно допомогти освоїти різні види колажу, дати поняття про різноманітність матеріалу, що використовується для створення колажів. Педагог повинен якнайкраще знати особливості образотворчих матеріалів, щоб правильно підбирати і раціонально використовувати їх, а також знайомити учнів з доступними способами з кожним матеріалом окремо.

Завдяки описаним вище особливостям, колажування також можна використовувати як один з методів арт-технологій при роботі з учнями з особливими освітніми потребами. Адже на відміну від образотворчих форм арт-терапії, воно дає час на міркування, можливість змінити композицію, переставити компоненти місцями, спробувавши стільки варіантів, скільки необхідно. Готові зображення дозволяють структурувати експресивний процес, стимулюючи символотворення й усвідомлення. Конкретність матеріалу дозволяє перебороти страх перед невизначеністю вільної творчої активності, сумніви у власних художніх здібностях. Крім того, ця техніка «ощадлива» за часом, не вимагає великих витрат на матеріали, дуже наочна і несе як терапевтичний ефект, так і надає можливості для діагностики.

Колажування дозволяє визначити психологічний стан людини, виявити актуальний зміст її самосвідомості, її особистісні переживання. Воно має ознаки у здоров'язберігаючої технології, бо це творчий – природоподібний процес. Як будь-який метод арт-технологій, колажування виконує такі психотерапевтичні завдання:

- 1) сприяє самовираженню в невербальній формі, дозволяючи працювати зі своїми думками та почуттями;
- 2) розряджає напругу;
- 3) сприяє виникненню почуття внутрішнього контролю та порядку, допомагає вирішенню внутрішньо особистісних конфліктів;
- 4) виконує функцію відволікання та зайнятості;
- 5) допомагає вирішити актуальні психологічні проблеми;
- 6) сприяє розвитку та посиленню уваги до власних почуттів;
- 7) сприяє формуванню наступних якостей: впевненість у собі, самодостатність, вміння розрізняти проблемні ситуації, розуміти почуття інших людей, виявляти гнучкість у пошуку рішень та висуванні ідей, здатність до узагальнення та синтезу тощо;
- 8) сприяє розвитку самосвідомості та мобілізації творчого потенціалу особистості.

Таким чином, колажування може з успіхом використовуватися як засіб формування загальнокультурної грамотності та розвитку здобувачів освіти. Разом з тим, перспективною технікою є й у роботі з учнями з особливими освітніми потребами.

Використані джерела

1. 10 ключових компетентностей нової української школи. [Електронний ресурс]. – URL: <https://bit.ly/3TCwiQt>.
2. Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс]. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=4447.
3. Колаж у сучасному мистецтві [Електронний ресурс]. – URL: <https://bit.ly/3X2hWfe>.
4. Історія дослідження колажу [Електронний ресурс]. – URL: <http://kmbu.com.ua/?p=1449>.
5. Зінкевич В.М. Колаж як засіб естетичного розвитку дитини / В.М. Зінкевич [Електронний ресурс]. – URL: <https://bit.ly/3UVrMO1>.
6. Голембовська Л.С. Декоративна інтерпретація академічних завдань з живопису / Л.С. Голембовська // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архитектура. – 2011. – № 3. – С. 100-104.